

кою доходу за П(С)БО 15 є збільшення активів або зменшення зобов'язань, що зумовлює зростання власного капіталу.

Суми доходів майбутніх періодів також неправомірно відображати в обліку як аванси отримані (за дебетом субрахунка 681 „Розрахунки за авансами одержаними”), оскільки, наприклад, у разі отримання авансових орендних платежів змінити обсяг надання послуг неможливо, надання таких послуг жорстко прив'язано до дат (зазвичай місячна орендна плата) та сума наданих послуг не може варіюватися внаслідок чіткої фіксації її у договорі.

Висновки. Дохід сільськогосподарської діяльності – є пріоритетним видом доходів сільськогосподарських підприємств, облікове відображення якого потребує подальшого нормативного й методичного врегулювання з причини викривлення інформаційного забезпечення визначення фінансового результату за умови не відчуження продукції та додаткових біоактивів.

В обліку надзвичайних доходів основними дискусійними аспектами слід визнати [2]: відсутність чіткого розподілу сфер звичайної і надзвичайної діяльності, що зумовлює складність застосування положень бухгалтерського обліку стосовно надзвичайних подій; відсутність класифікації надзвичайних подій і, відповідно, надзвичайних доходів; недостатню аналітичність субрахунків для відображення надзвичайних доходів.

При організації облікового відображення доходів майбутніх періодів неправомірно виходити лише із звучання терміну, оскільки за методологічною основою такі доходи є зобов'язаннями, а за віднесенням за субрахунком – відрізняються від авансів одержаних та відображаються на окремому одноіменному рахунку 69.

Література:

1. Облік сільськогосподарської діяльності : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл., які навч. за освіт.-проф. програмою бакалавра зі спец. «Облік і аудит»] / [Лузан Ю. Я., Жук В. М., Гаврилюк В. М. та ін.]. – К. : Юр-Агро-Веста, 2007. – 368 с.
2. Чижишин О. І. Проблемні питання обліку надзвичайних доходів і витрат // Облік і фінанси АПК – Режим доступу до журн. : <http://magazine.faaaf.org.ua/content/view/1341/35/>.
3. Циліорик Г. І. Облік доходів сільськогосподарських підприємств за П(С)БО 30 „Біологічні активи” / Г. І. Циліорик // Облік і фінанси АПК. – 2007. – № 6-7. – С. 103-106.
4. Циліорик Г. І. Напрямки поліпшення якості облікової інформації щодо формування та розподілу доходів / Г. І. Циліорик // Облік і фінанси АПК. – 2009. – № 4. – С. 122-127.

УДК: 336: 658

ГЕНЕЗИС НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ НА СУТЬ І СТРУКТУРУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Пристемський О.С., к.е.н., доцент
ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"*

Розглянуто генезис наукових поглядів на суть фінансової безпеки підприємства. Визначено складові елементи фінансової безпеки підприємства та принципи її забезпечення.

The genesis of scientific views on the nature of financial security company. Defined components of financial security company and the principles of its software.

Постановка проблеми. Нестабільність зовнішнього середовища функціонування підприємств, кризові коливання світової економіки та активізація інноваційного процесу обумовило появу низки проблем у функціонування суб'єктів господарювання, яким раніше не приділялось належної уваги, що змусило з нового боку переглянути питання безпеки підприємництва. Значно ускладнило вирішення зазначених питань відсутність практичного досвіду їх реалізації на фоні слабкого теоретичного висвітлення. Враховуючи останні події у економічному житті світової економіки, зазначимо, що великої уваги потребує забезпечення фінансової безпеки та деталізація її складових, що і викликало актуальність дослідження.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженню питання формування та забезпечення фінансової безпеки підприємств присвятили свої наукові праці багато вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: Е. Альтман, О. Ареф'єва, К. Горячева, О. Гривківська, Н. Давиденко, Т. Мельнік, Н. Танклевська, Л. Худолій, А. Чупіс та інші. Але потребує більш детальної уваги вивчення та систематизація наукових поглядів на суть і структуру фінансової безпеки підприємства та визначення її ролі у забезпеченні ефективного функціонування суб'єктів господарювання.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення та систематизація наукових поглядів на суть і структуру фінансової безпеки підприємства та визначення її ролі у забезпеченні ефективного функціонування суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вагомого значення у сучасних умовах набуває фінансова безпека як складова економічної безпеки підприємства. Зазначимо, що питання економічної безпеки підприємства є досить молодим та мало вивченим поняттям, хоча функціонування будь-якої економічної системи завжди потребує захисту.

Незалежність України викликала появу нових підходів до регулювання національної економіки, тому у цей час активізується увага до фінансової безпеки підприємства як базису забезпечення ефективного функціонування економіки країни в цілому. Погоджуємося з думкою О.В. Гринківської, що "фінансова складова посіла головуючу позицію у теперішній економіці, яку можна характеризувати нині як економіку, управління якою здійснюється фінансовим чином, за допомогою фінансових механізмів, фінансових важелів, фінансових стимулів з метою досягнення фінансової мети" [3, С. 9].

Існує декілька підходів до визначення дефініцій "фінансової безпеки", зокрема С.І. Юрій та В.М. Федосов виокремлюють наступні:

- з позицій ресурсно-функціонального підходу – це захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на усіх рівнях фінансових відносин;
- з погляду статистики – стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, інвестиційної, митно-тарифної і фондової систем, які характеризуються збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю попередити зовнішню фінансову експансію, забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи і економічне зростання;

– у контексті нормативно-правового регламентування фінансова безпека передбачає створення таких умов функціонування фінансової системи, за яких фактично відсутня можливість спрямовувати фінансові потоки в незакріплені законодавчими нормативними актами сфери їх використання, а також до мінімуму знижена можливість зловживання фінансовими ресурсами [8].

Встановлено, що фінансову безпеку підприємства в науковій літературі розглядають як складову економічної безпеки, але на сьогодні автори не досягли компромісу у визначенні його дефініцій. Серед основних трактувань слід виокремити думку Горячевої К., яка зауважує, що «фінансова безпека – це такий фінансовий стан, що характеризується, по-перше, збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій та послуг, які використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до зовнішніх та внутрішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечити реалізацію його фінансових інтересів, цілей та задач достатніми обсягами фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати розвиток усієї фінансової системи» [1]. Але Папехіна Р.С. стверджує, що «сутність фінансової безпеки підприємства полягає в здатності підприємства самостійно розробляти і проводити фінансову стратегію відповідно до цілей загальної корпоративної стратегії, в умовах невизначеного і конкурентного середовища» [6]. А з точки зору Кузенко Т.Б., Прохорової В.В. і Сабліної Н.В., – «фінансова безпека може бути визначена як стан найбільш ефективного використання інформаційних, фінансових показників, ліквідності та платоспроможності, рентабельності капіталу, що знаходиться в межах своїх граничних значень» [5]. Тоді, як Юрій С.І. визначає фінансову безпеку підприємства – як забезпечення умов збереження комерційної таємниці, інтелектуальної власності та інформації; захищеність підприємства від негативного впливу зовнішнього середовища, тобто здатність підприємства протистояти несприятливому зовнішньому впливові, а також здатність швидко реагувати на різноманітні зовнішні загрози. Хоча з позицій ресурсно-функціонального підходу фінансову безпеку підприємства він розглядає як процес найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для уникнення загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства в поточному і майбутньому періоді [8].

Виходячи з даних трактувань, можна зазначити, що фінансова безпека представляє такий стан підприємства, який: дозволяє забезпечити фінансову рівновагу, стійкість, платоспроможність і ліквідність підприємства в довгостроковому періоді; задовольняє потреби підприємства у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення підприємства; забезпечує достатню фінансову незалежність підприємства; здатне протистояти існуючим і виникаючим небезпекам і погрозам, прагнучим заподіяти фінансовий збиток підприємству або змінити небажано структуру капіталу, або примусово ліквідувати підприємство; забезпечує достатню гнучкість при ухваленні фінансових рішень; забезпечує захищеність фінансових інтересів власників підприємства [4].

Виявлено, що фінансова безпека залежить від ефективності використання капіталу, корпоративного управління і фінансового менеджменту, оно-

влення технологій та інформаційної бази, а також того, наскільки ефективно керівники підприємства спроможні уникати можливих загроз та нівелювати наслідки негативних проявів зовнішнього і внутрішнього середовища, джерелами яких можуть бути: дії (свідомі чи несвідомі) окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання та конкурентів; збіг обставин (стан фінансової кон'юнктури на ринках даного підприємства, наукові відкриття та технологічні розробки, форс-мажорні обставини тощо). Тому для фінансової безпеки підприємства характерні: динаміка обсягів виробництва й чистого прибутку; розмір заборгованості; частка на ринку; наявність та частка державних інвестицій; рівень рентабельності; капіталовкладення; довгострокові кредити [7].

Для забезпечення фінансової безпеки підприємства необхідно визначити та проаналізувати складові даного поняття, які тісно взаємопов'язані, перш за все, зі структурою фінансової діяльності, а тому на практиці найчастіше виокремлюють наступні елементи:

1) бюджетна безпека – взаємовідносини з бюджетом (податки і збори до бюджетів, при наявності – бюджетні кредити або бюджетне фінансування);

2) грошово-кредитна безпека – кредити під операційну діяльність, виплата заробітної плати працівникам, розрахунки з постачальниками і отримання грошових коштів від покупців продукції і послуг;

3) валютна безпека – при здійсненні експортно-імпортних операцій (купівля і продаж валюти, кредити в іноземних валютах, розрахунки з іноземними споживачами і постачальниками продукції та послуг у валюті);

4) банківська безпека – взаємовідносини підприємства з банками по кредитах і депозитах;

5) інвестиційна безпека – капітальні вкладення у розвиток підприємства, у тому числі за рахунок довгострокових кредитів;

6) фондова безпека – випуск підприємством власних акцій і купівля акцій інших підприємств,

7) страхова безпека – страхування майна підприємства або результатів його діяльності, безпечної праці і збереження здоров'я працівників [2].

Забезпечення фінансової безпеки залежить від стану її елементів, а тому визначається як інтегральний показник, який відображає комплексну дію складових фінансової діяльності організації на ефективність функціонування суб'єктів господарювання. Розглянемо їх більш детально. Бюджетна безпека характеризується такими показниками як: по-перше, частка податків і зборів, які сплачуються з прибутку підприємства у сумі прибутку; по-друге, частка бюджетних кредитів (бюджетного фінансування) у сумі оборотних коштів (власних і позикових); по-третє, відношення кредиторської заборгованості бюджету по податках і зборах. Грошово-кредитну безпеку можна оцінювати за такими показниками як:

– частка короткострокових кредитів (в тому числі в іноземній валюті у перерахунку на національну) у покритті нестачі власних оборотних коштів;

– наявність заборгованості із заробітної плати;

– співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості (чиста заборгованість). Цей індикатор показує рівень непокриття кредиторської за-

боргованості підприємства дебіторською.

Валютна безпека визначається за такими показниками: частка обсягу продажів за рахунок експортно-імпортних операцій у загальному обсязі продажів; співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості по експортно-імпортних операціях. Банківська безпека полягає у встановленні співвідношення обсягів кредитів і депозитів підприємства. Інвестиційна безпека визначається як відношення капітальних вкладень (інвестицій) до обсягу основного капіталу підприємства. Особлива увага надається джерелам інвестиційного портфелю підприємства, цільовому призначенню коштів, а також ефективності реалізації інвестиційних проектів. Фондову безпеку доцільно розраховувати як співвідношення обсягу випущених до обсягу куплених акцій для збільшення основного капіталу. Страхова безпека характеризується часткою застрахованого майна в основному капіталі; часткою застрахованого прибутку в загальному прибутку; співвідношенням страхових платежів по страхуванню від нещасних випадків і захворювань до фонду оплати праці.

Зауважимо, що елементно-функціональна структура фінансової безпеки залежить від специфіки діяльності підприємства, його форми власності та галузевої спрямованості. А їх пріоритетність повинна визначатися керівниками компанії експертним шляхом з врахуванням важливості у певних ринкових умовах. Саме тому фінансова безпека – важлива складова економічної безпеки підприємства, забезпеченню якої повинна приділятися особлива увага на підприємстві. Для цього необхідне вирішення наступних завдань: ідентифікація небезпек і загроз; визначення індикаторів фінансової безпеки підприємства; розробка системи моніторингу фінансової безпеки підприємства, як в короткостроковому, так і в довгостроковому періоді; контроль за виконанням заходів; аналіз виконання заходів, їх оцінка, коректування; гнучкість управління у відповідності до вимог зовнішнього та внутрішнього середовища.

Оскільки зазначені складові мають комплексну дію на фінансову безпеку підприємства, тому вона має здійснюватися на основі дотримання наступних принципів: законності; прав і свобод громадян; централізованого керівництва; компетентності; конфіденційності; комплексного застосування ресурсів та коштів; самостійності і відповідальності за забезпечення економічної безпеки підприємства; передової матеріально-технічної оснащеності; корпоративної етики; координації та взаємодії з органами влади та керівництва. Наведені складові фінансової безпеки віддзеркалюють фінансову діяльність, що свідчить про пряму їх залежність від ефективності функціонування підприємства.

Висновки. Отже, за умови кризових коливань, нестабільності ринкових умов та мінливості ринкового середовища фінансова безпека виступає базисом формування прибутку суб'єкта господарювання, забезпечує стабільність грошового потоку та сприяє зниженню ризиків і, як наслідок, зменшенню збитків від діяльності підприємства. Для сучасного підприємства великого значення набуває питання формування та забезпечення належної фінансової безпеки підприємства, яка складається, перш за все, з грошово-кредитної, страхової, податкової, валютної, інвестиційної і фондової безпеки та тісно

взаємопов'язана з фінансовою діяльністю організації. Тому роль окремих елементів фінансової безпеки у забезпеченні високої ефективності функціонування та розвитку підприємств є вагомою і безпосередньо впливає на їх платоспроможність, ліквідність та прибутковість.

Література:

1. Горячева К.С. Информационно-аналитическое обеспечение финансовой безопасности предприятия. / К.С. Горячева // Актуальные проблемы экономики. – 2003. – № 9.
2. Горячева К.С. Финансовая безопасность предприятия, сущность и место в системе экономической безопасности. / К.С. Горячева // Экономист. – 2003. – №8. – С.65-67.
3. Гривківська О.В. Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства: [Монографія]. / О.В. Гривківська – Тернопіль: Астон, 2012. – 340 с.
4. Гукова А.В. Роль финансовой безопасности предприятия в системе его экономической безопасности. / А.В. Гукова, И.Д. Аникина // Образование и общество. – 2006. – №3. – С. 98-102
5. Кузенко Т.Б. Управление финансовой безопасностью на предприятии. / Т.Б. Кузенко, В.В. Прохорова, Н.В. Саблина // Бизнес Информ № 12 (1),2007. – 2008. – С. 27-29.
6. Папехин Р.С. Факторы финансовой устойчивости и безопасности предприятия: Автореф. дис. канд. эконом. наук. / Р.С. Папехин – Волгоград., 2007. – 21с.
7. Танклевська Н.С. Фінансова політика сталого розвитку аграрних підприємств України: теорія, методологія, практика. [Монографія] / Н.С. Танклевська. – Херсон: Айлант, 2010. – 376 с.
8. Фінанси: [Підручник] / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К.: Знання, 2008.-611 с.

УДК: 658.631

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІННІ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

**Сазонова Т.О., к.е.н, доцент; Паламарчук Г.А., к.с.-г.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія**

У статті розглянуті необхідність, проблеми впровадження проектного управління в аграрних підприємствах України на сучасному етапі розвитку економіки. Зроблена спроба довести доцільність застосування проектного менеджменту та запропоновані варіанти його впровадження.

The article deals with the need, the problems of implementing project management in agricultural enterprises of Ukraine at the present stage of economic development. The attempt to prove the feasibility of the proposed project management and options for its implementation.

Постановка проблеми. Сучасне аграрне підприємство будь-якого розміру здатне успішно існувати та конкурувати на ринку лише за умови постійного розвитку та адаптації до умов ведення бізнесу. Особливостями зовнішнього середовища, в якому функціонує підприємство, є його мінливість та невизначеність. Дані характеристики створюють певні труднощі для менеджменту організації, а саме: викликає необхідність «точного» планування роботи в часі (але з урахуванням можливих корективів), обсягів ресурсів, графіку їх постачання, вартості, обов'язків та відповідальності тощо. Зрозуміло, це неповний перелік можливих управлінських задач – існують важливі